

erary works – short stories and essays – O. Parfanovych used her experience as a medical practitioner. They were first published in the press (*Nazustrich, Dilo*, etc.), and later were included in the collections *Tsina Zhyttia* (Lviv, 1937) and *Inshi Dni* (Augsburg, 1948), producing strong reverberations in the Ukrainian literary environment. The article elaborates on a broad panorama of reception – i.e., reviews published in 1937 in the periodicals such as *Dzvony, Zhinocha Dolia, Nova Zoria, Nova Khata*, and *Ukrayinska Knyha*, written by M. Hnatyshak, O. Duchyminska, O. Mokh, M. Rudnytskyi, as well as reviews by Yu. Sherekh and V. Nesterovych of the MUR (Artistic Ukrainian Movement) era. Critics argued that the first collection mostly includes «observations of life», and the second focuses on studying the laws of life with greater philosophical and psychological depth. The reviewers' debates are analysed on a comparative basis, factors associated with mentality and gender are shown to account for differences in approaches while emphasizing the clear-cut national principles of the writer's creative work.

Keywords: Sofia Parfanovych, Galician interwar press, medicine, abstinence, literary criticism, interdisciplinarity.

УДК 070.421:655.41](477)''19''(092)

Зоряна НАКОНЕЧНА

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0425-2064>

кандидат наук із соціальних комунікацій

Львівська національна наукова

бібліотека України імені В. Стефаника

(Львів, Україна)

e-mail: n_zoria@ukr.net

ЛЕВ ЧУБАТИЙ (1895–1966): НЕВІДОМІ ФАКТИ
БІОГРАФІЇ РЕДАКТОРА ВИДАВНИЧОГО КОНЦЕРНУ
«УКРАЇНСЬКА ПРЕСА»

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-15](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-15)

Досліджено невідомі факти життєпису одного з редакторів львівського видавничого концерну «Українська Преса». На основі публікацій часопису «Діло» (Львів, 1880–1939), періодичного видання

української еміграції «Свобода» (США, від 1893 р.), а також наукових праць, присвячених історії Українських січових стрільців та діяльності львівського видавничого концерну «Українська Преса», вперше зафіксовано важливі факти біографії редактора «Нового Часу» (1923–1939), «Народньої Справи» (1928–1939), «Нашого Прапора» (1932–1939), «Комара» (1933–1939), а саме: встановлено дату і місце його народження (1895, с. Колоколин Рогатинського повіту); віднайдено достовірну інформацію про те, в якому навчальному закладі Л. Чубатий здобував освіту (опрацьовано документ про складання ним «іспиту зрілості» у 1914 р. як учня української гімназії в Рогатині); визначено, коли саме і в якому чині він відбував військову службу в лавах Українських січових стрільців (пройшов шлях від стрільця до старшини). У статті зафіксовано, до діяльності яких українських громадських організацій він був причетний. Так, Л. Чубатий належав до стрілецької формації «Пресова Кватира», був членом і деякий час – секретарем кружка Українського педагогічного товариства, складав пожертви на «Рідну Школу». Перебуваючи на еміграції, продовжив активну громадську діяльність – прізвище Л. Чубатого зафіксовано серед членів Українського національного союзу у Філадельфії (США). За допомогою публікацій в газеті «Свобода» досліджено, що він брав діяльну участь і виконував функції скарбника з'їзду рогатинців у Нью-Йорку 1959 р. Дату смерті Л. Чубатого (14 липня 1966 р., Філадельфія) встановлено на основі публікацій газети «Свобода», а місце поховання – цвинтар Факс Чейз у Філадельфії – за допомогою сучасного реєстру цього кладовища.

Ключові слова: Лев Чубатий, редактор, громадський діяч, часопис, видавничий концерн «Українська Преса».

Постановка проблеми. В історії української журналістики до сьогодні малознаними або ж взагалі невідомими залишаються багато українських журналістів, публіцистів, видавців та редакторів минулого, які здійснили вагомий внесок у становлення та розвиток національної преси. До цих осіб належить і редактор Лев Чубатий. Оскільки саме за допомогою біограм можна об'єктивно відтворити не лише працю певної особи, а й загальну картину розвитку українського пресовидання, на часі, стверджують дослідники історії журналістики, зосередити увагу саме на просопографії.

Мета дослідження – за допомогою наукових книжкових та архівних джерел, публікацій в українській та закордонній пресі ХХ ст. реконструювати біографію маловідомого сьогодні редакто-

ра Л. Чубатого, зафіксувати пресові органи, у видаванні яких він брав активну участь, визначити його роль в українському громадському житті, а також за допомогою опрацьованих джерел відтворити загальну суспільно-політичну подієвість того часу.

Об'єкт дослідження – життя та діяльність січового стрільця, громадсько-політичного діяча та активного учасника українського пресовидавничого процесу першої половини ХХ ст. Л. Чубатого, а також часописи, у функціонуванні яких він брав участь.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідність ретельного опрацювання творчих біографій українських медійників ХІХ–ХХ ст. детально проаналізувала О. Дроздовська, обґрунтовуючи потребу створення «Біобібліографічного словника українських журналістів, публіцистів, редакторів, видавців», над наповненням якого активно працюють співробітники Науково-дослідного інституту пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. В основі цього проекту, стверджує науковиця, «лежить ідея відтворити персоніфікований внесок конкретних осіб у процесі формування і розвитку української журналістики та у сукупності з іншими масштабними проектами Науково-дослідного інституту пресознавства (зокрема багатотомним історико-бібліографічним дослідженням “Українська преса в Україні та світі ХІХ–ХХ ст.”) сформуванати цілісну картину історії досліджуваної журналістики від її зародження до сьогодення» [2, с. 460].

З-поміж інших сучасних досліджень, які були використані при написанні статті, – «The Journalism and Journalists: discursive practices of Ukrainian press in Galicia during interwar period» Л. В. Сніцарчук [11] та «The Ukrainian journalism in versatility of personal stories» згадуваної нами авторки О. Р. Дроздовської [9].

Методи дослідження. У статті було використано біографічний метод дослідження, завдяки якому вдалося не лише відтворити основні факти життєпису досліджуваної постаті, а й простежити етапи його розвитку як представника українського соціуму. Окрім того, застосовано загальнонаукові методи аналізу та синтезу, бібліографічно-описовий, історико-теоретичний, історико-порівняльний, проблемно-тематичний методи. Комплексне використання цих методів дозволило оптимально вирішити завдання дослідження і за-

лучити до наукового обігу нові архівні джерела, маловідомі журналістські публікації.

Виклад основного матеріалу. Життя та діяльність соратника львівського видавця Івана Тиктора Лева Чубатого до сьогодні залишаються невідомими дослідникам преси минулого. Його прізвище доволі часто згадується у наукових матеріалах, присвячених часописам видавничого концерну «Українська Преса» [див. дет.: 3; 8], однак жодна наукова розвідка не подає повних біографічних відомостей про одного із редакторів «Нового Часу» (1923–1939), «Народньої Справи» (1928–1939), «Нашого Прапора» (1932–1939), «Комара» (1933–1939). До речі, енциклопедичні та довідкові видання (ані українські, ані закордонні) теж не пропонують навіть короткого гасла, присвяченого цій особистості.

Завдяки повідомленням у пресі, зокрема у львівській газеті «Діло» та часописі української діаспори у США «Свобода», а також відомостям із книг, присвячених Українським січовим стрільцям та видавничому концерну «Українська Преса», нам вдалося реконструювати окремі етапи його життя.

Народився Лев Чубатий 1895 р. у с. Колоколин¹ Рогатинського повіту (тепер – Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.) ([Некролог]. *Свобода*. 1966. Ч. 134). Віднайдено документ про складання ним «іспиту зрілості» у 1914 р. як учня української гімназії в Рогатині (до слова, у цьому записі містилася примітка про рік і місце його народження та інформація, що він січовий стрілець) [4]. Інших відомостей про навчання знайти не вдалося. Проте віднайдено доволі багато інформації про його військову службу у лавах Українських січових стрільців. Так, у ході судового процесу проти осіб, звинувачених у вбивстві цивільних поляків 1937 р., висвітлюваного газетою «Діло», Л. Чубатий був свідком і у своєму виступі зазначив, що під час листопадових боїв у Львові як хорунжий перебував у 3-й сотні УСС поручника Телішака. Третя сотня займала «становище при вул. Замарстинівській і вул. Зборовського десь близько 6 листопада 1918 р.». У цьому виступі чітко простежується характер і життєва позиція Л. Чубатого, зокрема, він наголосив, що «фронтний вояк» із повагою ставиться до супротивників і ні-

¹ До речі, в адміністрації концерну «Українська Преса» працював ще один уродженець цього села – Володимир Калина (1896–1965).

коли не вбиватиме цивільних громадян (Відгомін польсько-української війни. Четвертий день розправи. *Діло*. 1937. Ч. 222). Детально про «УСС в боях за Львів–Підзамче» йшлося у «листопадкових спогадах» д-ра Осипа Береста (Свобода. 1956. № 210), де згадано і старшину Чубатого.

Фотографію Л. Чубатого з підписом «чотар» подано в «Поіменному списку боєвих відділів першого полку УСС», укладеного в 1916 р. [6]. Також чотар Чубатий Лев зазначений в книзі «Офіцерський корпус Армії УНР (1917–1921)» [5]. «За участь у збройній боротьбі за державність України під проводом головного отамана Симона Петлюри 1917–1921 рр.» його було нагороджено хрестом Симона Петлюри. Відповідний документ зберігається в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України, а також передрукований у згадуваній книзі [5, с. 420]. Загалом, у лавах УСС Л. Чубатий пройшов шлях від простого стрільця до старшини, що зафіксовано у різних документах та публікаціях.

Припускаємо, саме у цей період він і познайомився з І. Тиктором, який теж був у лавах УСС. Тим паче, що вони належали до стрілецької формації «Пресова квартира», яка відповідала за «духовне, культурне, освітнє та творче життя легіону» [1]. Членами цієї структури було чимало відомих сьогодні письменників (Микола Голубець, Роман Купчинський, Левко Лепкий, Юрій Шкрумеляк тощо), фотографів (як-от Микола Угрин-Безгрішний), композиторів, музикантів (керівник оркестру УСС Михайло Гайворонський та ін.), театральних артистів та видавців (Володимир Калина, Іван Тиктор, Дмитро Паліїв, Петро Постолюк тощо) та багато інших представників української творчої еліти [див. дет.: 1]. Ймовірно, саме праця в «Пресовій квартирі» УСС і вплинула на подальший вибір професії – він почав активно співпрацювати з видавничим концерном «Українська Преса»¹.

У різних джерелах Л. Чубатого називають директором, адміністратором «Української Преси», що недалеко від істини, – він був першим заступником Івана Тиктора впродовж усього періоду існування концерну. Так, у вихідних даних Л. Чубатий значився відповідальним редактором газет «Новий Час» (1930 ч. 110 – 1939), «На-

¹ Багато членів «Пресової квартири» згодом стали співробітниками концерну «Українська Преса».

родня Справа» (1928 ч. 19 – 1938 ч. 48, 1939 ч. 27), сатирично-гумористичного «Комара» (1933 – 1938 ч. 48), часопису «Наш Прапор» (1933 ч. 67) [8, кн. 1, с. 356, 858; кн. 2, с. 315, 345].

Саме Л. Чубатий разом із Григорієм Лужницьким були у редакції «Нового Часу», коли у 1929 р. комуністи здійснили напад на неї. Намагаючись захиститися, адміністратори «залізними штабами виганяли напасників», однак комуністи «побили лямпки, попсували телефон, розбили машину до писання, поперевертали шафи, знищили цикльостиль, подерли картотеки і порубали столи» (Напад комуністів на українські редакції. *Діло*. 1929. Ч. 266). До речі, того ж вечора комуністи напали на редакцію «Громадського Голосу», завдавши також чималої шкоди.

Напади на редакції окремих часописів та головний офіс концерну «Українська Преса» відбувалися неодноразово. Про ще один, у 1938 р., повідомляє «Свобода». Вона інформує, що польська поліція заарештувала всіх, хто перебував у редакції, зокрема і Л. Чубатого, та провела ретельний обшук, вилучивши багато речей (До історії польських дикунств (Зо звідомлень Української Пресової Служби на ЗУЗ). *Свобода*. 1938. Ч. 278).

Активну участь Л. Чубатого у громадському житті засвідчують окремі повідомлення в газеті «Діло». Зокрема, він був членом і деякий час – секретарем кружка Українського педагогічного товариства (Діло. 1925. Ч. 222). Окрім того, прізвище редактора «Української Преси» часто стоїть поруч інших відомих осіб, які склали жертви, наприклад, на Фонд ветеранів (Діло. 1932. Ч. 49) або «Рідну Школу» (Діло. 1932. Ч. 95).

Коли саме він покинув рідні терени і перебрався до Філадельфії (США), встановити не вдалося. Єдине, що відомо, – у грудні 1939 р. як біженець зі Східної Галичини разом з багатьма відомими українцями перебував у Кракові [7].

За кордоном Л. Чубатий продовжив активне громадське життя. Підтвердженням цього слугують матеріали газети «Свобода». Так, ми віднайшли інформацію про проведення 1959 р. у Нью-Йорку з'їзду рогатинців, серед учасників якого вказано і Л. Чубатого (Свобода. 1959. Ч. 95). Окрім участі, він виконував функції скарбника цього заходу (Свобода. 1959. Ч. 56). Також Л. Чубатого зазначено серед нових членів Українського національного союзу у Філадель-

фії (Звідомлення головного секретаря У.Н.С. *Свобода*. 1959. Ч. 83). У 1964 р. у Філадельфії відбулося масштабне святкування «вимаршу на поле бою Першої сотні УСС 50 років тому та 45-ліття Листопадового Чину». Під час цієї акції Об'єднання бувших воєнків українців в Америці вшанувало пропам'ятними відзнаками присутніх січових стрільців, серед яких був і Л. Чубатий (В. І. Свято УСС-ів у Філадельфії. 50-ті роковини УСС у Філадельфії. *Свобода*. 1964. Ч. 233).

Помер Л. Чубатий у Філадельфії 14 липня 1966 р., про що можна довідатися зі сторінок газети «Свобода». Так, під рубрикою «Посмертні згадки» вміщено некролог: «Чубатий Лев, член 153 Відділу УНС у Філадельфії, Па, помер дня 14-го липня 1966 р., по довгій і тяжкій недузі. Народився у с. Колоколин, повіт Рогатин, четар УСС і УГА... Управа Відділу» (*Свобода*. 1966. Ч. 134). Наступного року під рубрикою «Українське життя у 1966 році» подано таку інформацію: «Лев Чубатий, кол. старшина УСС, кол. адміністратор концерну “Українська Преса” І. Тиктора у Львові, помер у Філадельфії на 71 році» (*Свобода*. 1967. Ч. 4). Інформація про смерть Л. Чубатого міститься також у статті Івана Білоуса «Лицарі “Червоної Калини”», де, зокрема, зазначено: «Думка полинула до Філадельфії, де по довгій і тяжкій хворобі спочив навіки незабутній товариш Лев Чубатий» (*Свобода*. 1966. Ч. 210).

Похований редактор та громадський діяч Л. Чубатий на цвинтарі Факс Чейз у Філадельфії. Цей факт підтверджує сучасний реєстр поховань на згаданому кладовищі [10].

Висновки. Отже, у статті вперше увазі читачів запропоновано значно доповнену біографію редактора і громадсько-політичного діяча Л. Чубатого (1895–1966), який доклав багато зусиль до розвитку української преси у Львові впродовж 20–30-х рр. ХХ ст., зокрема, брав активну участь у функціонуванні часописів концерну «Українська Преса».

Наразі залишається малодослідженим питання його публіцистичної спадщини. В опрацьованих нами виданнях львівського видавничого концерну не вдалося віднайти матеріалів, підписаних цим прізвиськом. Таким чином, висновковуємо, що основну увагу Л. Чубатий зосереджував саме на поточних редакційних проблемах, формуванні змісту чергових чисел часописів, а також на реагуван-

ні на судові позови проти редакцій періодичних видань і, відповідно, участі у судових засіданнях. Звичайно, припускаємо, що саме його авторству належать редакційні статті у більшості чисел часописів, однак не можемо стверджувати цей факт, оскільки всі вони були без підписів.

Перебуваючи за кордоном, він продовжив популяризацію української культури, що засвідчують проаналізовані нами публікації у газеті «Свобода».

Звичайно, у біографії цієї непересічної особистості ще залишається чимало прогалин, однак сподіваємося, що за допомогою преси ХХ ст., а також архівних документів з часом нам вдасться відновити усі важливі етапи життя Лева Чубатого.

1. Галина Мирослава. Червона Калина. *Стожари*: інформаційний портал українців світу. URL: <https://archive.svitua.org/dozwillia/moda/item/546-sichovi-striltsi.html>.
2. Дроздовська О. До проблеми створення персоніфікованої історії української журналістики. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2014. Вип. 4(22). С. 450–460.
3. Думанська О. (кер. авт. кол.) та ін. Іван Тиктор: талан і талант. Львів: Українська академія друкарства, 2007. С. 102, 157–158.
4. Звіт управи гімназійних наукових курсів з українською викладовою мовою у Відни, III, ул. Радецького, ч. 2, за шкільний рік 1914/15. Відень, 1915. С. 35. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/20390/file.pdf>.
5. Тинченко Я. Ю. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921). Київ: Темпора, 2011. Кн. II. С. 324.
6. Українські січові стрільці (1914–1920): [фотоальбом] / [матеріал зібрани І. Іванець, В. Софронів-Левицький; ред.: Б. Гнатевич, Л. Лепкий, І. Німчук]. Львів, 1935. С. 156.
7. Українські сліди у Кракові. В кігтях чорного орла. URL: <https://expedicia.org/ukrainski-slidi-u-krakovi-v-kigtyakh-cho/>.
8. Українські часописи Львова 1848–1939 pp.: іст.-бібліогр. дослідж.: у 3 т. Львів, 2003. Т. 3. Кн. 1: 1920–1928 pp. 912 с.; Кн. 2: 1929–1939 pp. 928 с.
9. Drozdovska O. The Ukrainian journalism in versatility of personal stories. *Ukrainian journalism: history and modernity*. LAP LAMBERT Academic Publishing, 2020. P. 1–18.

10. Saint Mary's Ukrainian Catholic Cemetery Memorials. URL: <https://www.findagrave.com/cemetery/1997475/>.
11. Snitsarchuk L. The Journalism and Journalists: discursive practices of Ukrainian press in Galicia during interwar period. *Ukrainian journalism: history and modernity*. LAP LAMBERT Academic Publishing, 2020. P. 108–125.

References

1. Halyna Myroslava. Chervona Kalyna [The Red Guelder Rose], *Stozhary: informatsiynyi portal ukraintsiv svitu*. Retrieved from <https://archive.svitua.org/dozvillia/moda/item/546-sichovi-striltsi.html>. (in Ukr.).
2. Drozovska, O. (2014). Do problemy stvorennia personifikovanoi istorii Ukrainskoi zhurnalistyky [On the problem of creating personified history of the Ukrainian journalism], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, vyp. 4(22), s. 450–460. (in Ukr.).
3. Dumanska, O. (ker. avt.. kol.) ta in. (2007). Ivan Tyktor: talan i talant [Ivan Tyktor: fate and talent], Lviv: Ukrainska akademiia drukarstva, s. 102, 157, 158. (in Ukr.).
4. (1915). Zvit upravy gimnazyinykh naukovykh kursiv z ukrainskoiu vykladovoiu movoiu u Vidny, III, ul. Radetskoho, ch. 2, za shkilnyi rik 1914/15 [The report of Direction of gymnasium scholarly courses in Ukrainian teaching language in Vienna, III, Radetskoho St., Part 2, for the school year of 1914/1915], Viden, s. 35. Retrieved from <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/20390/file.pdf>. (in Ukr.).
5. Tynchenko, Ya. Yu. (2011). Ofiterskyi korpus Armii Ukrainskoi Narodnoi Respubliky (1917–1921) [Officer's corps of the Army of the Ukrainian People's Republic (1917–1921)], Kyiv: Tempora, kn. II, s. 324. (in Ukr.).
6. (1935). Ukrainski sichovi striltsi (1914–1920): [fotoalbum] [The Ukrainian Riflement (1914–1920): A Photo-Album]/ [materialzibraly I. Ivanets, V. Sofroniv-Levytskyi, red.: B. Hnatevych, L. Lepkyi, I. Nimchuk], Lviv, s. 156. (in Ukr.).
7. Ukrainski slidy u Krakovi. V kihtiakh chornoho orla [The Ukrainian footprints in Krakow. In the claws of the black Eagle], Retrieved from <https://expedicia.org/ukrainski-slidi-u-krakovi-v-kigtyakh-cho/>. (in Ukr.).
8. (2003). Ukrainski chasopysy Lvova 1848–1939 rr.: ist.-bibliohr. doslidzh.: u 3 t., Lviv, t. 3, kn. 1: 1920–1928 rr., 912 s.; kn. 2: 1929–1939 rr., 928 s. (in Ukr.).

9. Drozovska, O. (2020). The Ukrainian journalism in versatility of personal stories, *Ukrainian journalism: history and modernity*, LAP LAMBERT Academic Publishing, p. 1–18. (in Eng.).
10. Saint Marys Ukrainian Catholic Cemetery Memorials. Retrieved from <https://www.findagrave.com/cemetery/1997475/>. (in Eng.).
11. Snitsarchuk L. The Journalism and Journalists: discursive practices of Ukrainian press in Galicia during interwar period, *Ukrainian journalism: history and modernity*, LAP LAMBERT Academic Publishing, 2020. P. 108–125. (in Eng.).

Zoriana Nakonechna

LEV CHUBATY (1895–1966): UNKNOWN FACTS ABOUT
THE BIOGRAPHY OF THE EDITOR OF PUBLISHING
CONCERN *UKRAINSKA PRESA*

In the history of Ukrainian journalism there are yet many names of journalists, publicists, editors and publishers, whose life and work have not been studied. These people include West Ukrainian editor Lev Chubaty. Based on the publications of the Lviv newspaper *Dilo*, the periodical of the Ukrainian émigrés – *Svoboda*, as well as scholarly works on the history of the Ukrainian Sich Riflemen and the activities of the Lviv publishing concern *Ukrainska Presa*, the basic facts of the biography of the editor of the press publications *Novyi Chas*, *Narodnia Sprava*, *Nash Prapor* and *Komar*. We elucidated here the date and place of his birth (1895, Kolokolyn village, Rohatyn district), retrieved authentic references about the educational institution where he was educated (Ukrainian gymnasium in Rohatyn), ascertained the period when he served in the Ukrainian Sich Riflemen, found some facts about his émigré life, and last, but not least, established date of his death (July 14, 1966, Philadelphia). Additionally, his civic (public) activities both in Ukraine and abroad were studied.

In general, this article presents for the first time a biography of the editor Lev Chubaty, who made many efforts to develop the Ukrainian press in Lviv during the 1920s and 1930s.

Keywords: Lev Chubaty, editor, public figure, periodical/press publication, publishing concern *Ukrainska Presa*.